

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันนอกจากนโยบายการผลักดันเศรษฐกิจประเทศของประเทศแล้วปัจจุบันยังได้มีการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยการรวมกลุ่มสมาชิกในแต่ละภูมิภาค เพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง ในส่วนของประเทศไทยได้เข้าร่วมกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน (ASEAN) ที่ดำเนินการตามสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนอันได้แก่ ประชาคมการเมือง ความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้มีแนวทางในการดำเนินงานตามภารกิจหลัก 3 ประการด้วยกันที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากต่อประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศไทยโดยผลกระทบของภารกิจหลักที่สำคัญคือ แผนการดำเนินงานให้ประเทศเกิดการพัฒนายั่งยืนจากการพัฒนาของประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีเสาหลักที่สำคัญในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยการผลักดันให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศทั้งในเรื่องของการส่งออก การนำเข้าสินค้าปลอดภาษี ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอันได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนตามบริเวณชายแดนไทย ซึ่งทำให้การค้าชายแดนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและจากการส่งเสริมการค้าชายแดนดังกล่าวก็ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนชายแดน (วีรวิษณุ ปิยนนทศิลาปะ, 2560 : 3)

ชายแดนไทย-กัมพูชามีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทยกัมพูชาอันมาจากนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาและไทย มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ พ.ศ.2531 มาจนถึงปัจจุบัน แผนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการค้าชายแดนและพื้นที่เศรษฐกิจตามแนวชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน โดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในหลายด้าน เช่น การขนส่งโลจิสติกส์ การค้าการลงทุน การเกษตร การท่องเที่ยวและบริการ เนื่องมาจากการจัดตั้งสมาคมอาเซียนที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกทำให้รัฐบาลมองเห็นว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการค้าชายแดนของไทยมีความสำคัญต่อประเทศในด้านของการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยและการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นช่องทางในการขยายแหล่งการค้าที่สามารถรองรับต่อความต้องการเข้ามาลงทุน ซึ่งขยายแลกเปลี่ยนสินค้าจากประเทศต่าง ๆ ที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโต (ชิตพล ชัยมะดัน, 2558 : 78)

การนำนโยบายมาใช้เริ่มจากการหาพื้นที่ในการสร้างเป็นตลาดการค้าชายแดนโดยภาครัฐได้เลือกพื้นที่ตามแนวชายแดนอันเป็นจุดเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านช่องทางการค้าตามธรรมชาติ หรือ ที่เรียกกันว่า จุดผ่อนปรนทางการค้าและจุดผ่านแดนถาวรมาสร้างตลาดการค้าชายแดนในพื้นที่

บริเวณรอบ ๆ เนื่องจากมีการเดินทางเข้าออกและขนส่งสินค้าได้สะดวกทำให้เป็นช่องทางในการติดต่อซื้อขายสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านกับประเทศไทยที่ถูกกฎหมายจึงทำให้หลังจากการเปิดประตูการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาพบว่า ชาวบ้านชุมชนบริเวณการค้าชายแดนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนอันได้แก่ ด้านเศรษฐกิจผลจากการเปิดประตูการค้าชายแดนไทยกัมพูชาทำให้เศรษฐกิจบริเวณชายแดนไทย มีความคึกคักและมีพื้นที่ในการทำกินอย่างถูกกฎหมาย เกิดการกระจายรายได้ของคนในชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันจากการค้าขายในบริเวณชายแดนก็ส่งผลกระทบต่อในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน จากการศึกษาข้อมูลผู้วิจัยพบว่า การมีพื้นที่การค้าชายแดนที่อยู่ใกล้กับบริเวณชุมชนส่งผลให้เกิดมลพิษอันได้แก่ ฝุ่นควันที่มาจากการขยายเส้นทางในการคมนาคมให้กว้างขึ้น การขยายเส้นทางที่ต้องใช้เป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้าในบริเวณพื้นที่การค้าชายแดน (จิราภรณ์ ทองเอก, 2563, มีนาคม 16)

อย่างไรก็ตามการส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นประเทศในสมาคมอาเซียนนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ยั่งยืนของชุมชนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อดึงดูดให้ผู้ประกอบการทั้งในชุมชนท้องถิ่นและชาวต่างประเทศเข้ามาทำการค้า รวมถึงการกระจายรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างสุขภาวะชุมชน จึงไม่ได้จำกัดอยู่ความเพียงแค่เรื่องเศรษฐกิจ แต่ต้องครอบคลุมทั้งในด้านของร่างกาย จิตใจ สังคมและด้านปัญญา จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาทั้งในด้านนโยบายที่จะต้องมาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งนักวิชาการ ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชน และนำเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนในบริบทของตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” นั้นผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น ผู้วิจัยจะกำหนดขอบเขตว่าจะศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนชายแดนไทยกัมพูชา และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นต้น

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นวิจัยเชิงกรณีศึกษาโดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ไว้ที่ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เนื่องจากตำบลคลองใหญ่เป็นชุมชนสำคัญที่เป็นที่ตั้งของจุดผ่อนปรนถาวรบ้านช่องกาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ที่วิถีชีวิตชุมชนขึ้นอยู่กับการค้าชายแดนและถือว่าเป็นชุมชนที่ตลาดการค้าชายแดนที่สำคัญในด้านการเกษตรของภาคตะวันออก เป็นต้น

3. **ขอบเขตด้านเวลา** ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเวลาไว้ว่าจะ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 - ปัจจุบันเนื่องจากเป็นช่วงที่มีการกำหนดนโยบายการค้าชายแดนไทยกัมพูชา เพื่อสานความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประเทศอินโดจีนที่ทำให้เกิดความร่วมมือกันของกลุ่มประเทศต่างๆ เพื่อให้รองรับประชาคมอาเซียนซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนชายแดนเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. คาดว่าจะได้ชุดความรู้ที่เกี่ยวกับกับคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนชายแดนไทยกัมพูชา
2. คาดว่าจะได้ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชนไปนำเสนอกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อการเป็นประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” นั้นผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

ชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา หมายถึง ชุมชนที่อยู่บริเวณไทย-กัมพูชา และมีมีลักษณะของวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวพันกับการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ ระหว่างชุมชนไทยกัมพูชา

คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่บริเวณรอบชุมชนเป็นต้น

คุณภาพชีวิตของชุมชนด้านสังคม หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในด้านสังคมที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

สุขภาวะของชุมชนในมิติด้านร่างกาย หมายถึง มิติสุขภาวะทางด้านสุขภาพของชุมชนในด้านร่างกาย

สุขภาวะของชุมชนในมิติด้านจิตใจ หมายถึง มิติสุขภาวะของชุมชนในด้านของสุขภาพจิต อารมณ์ และความรู้สึกของชุมชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

สุขภาวะของชุมชนในมิติด้านสังคม หมายถึง มิติสุขภาวะของชุมชนที่เกี่ยวกับอัตราความชุกของการใช้ความรุนแรงปัญหาอาชญากรรม การป่วยและการตายอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม และการประกอบอาชีพ

สุขภาวะของชุมชนในด้านจิตวิญญาณ หมายถึง จำนวนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส อัตราส่วนประชากรยากจน ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ ความขัดแย้งในสังคม เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา หมายถึง แนวทางที่เกิดจากการสังเคราะห์คุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชน ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนวทางในรูปแบบของการบูรณาการ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี